

Т.М. Гензьора, С.Л. Грабовська

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ, ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ

На сучасному етапі розвитку освіти, актуальним є виховання людини, яка здатна орієнтуватись у нових умовах, у потоці інформації, готової до творчого пошуку і творчих здобутків, у якій сформований науковий світогляд, загальнонаукові, загальнокультурні, спеціальні компетентності на основі засвоєння знань про людину, природу, суспільство. Науковий світогляд є основою єдиного розуміння оточуючої дійсності тому, що в цілому, життя людини залежить від того, який світогляд є для неї більш близьким по змісту.

Виходячи із важливості проблеми в педагогічній теорії та практиці пріоритетним напрямом є залучення підростаючого покоління до основ наукового світогляду. Поняття світогляду та його значення в житті людини, суспільства розглядалось філософами Платоном, Аристотелем, Кантом. Видатні вчені І.Вернадський, М.Хайдеггер, Є.Фром вивчали роль наукового світогляду, його місце в історії і науці. Науковцями П.Алексєєвим, В.Буяною, Є.Бистрицьким, Н.Гончаровим, Б.Кедровим, В.Платоновим активно розроблялися методологічні основи формування наукового світогляду.

На сьогодні світоглядна проблематика залишається досить актуальною. Адже сучасне суспільство, яке швидко змінюється і розвивається, потребує не простого, шаблонного уявлення про навколишній світ, а сформованого на рівні наукового світогляду механізму адаптації людини до цього світу.

У вирішенні цього завдання пріоритет надається вчителю біології, який сприяє більш глибокому оволодінню науковими знаннями на теоретичному

рівні пізнання, забезпечує формування світогляду учнів, а це, в свою чергу, сприяє формуванню в школярів наукової картини світу.

Необхідність формування наукового світогляду визначається із того, що цей процес призводить до оволодіння вмінням обґрунтовувати всі елементи знань, дії людини на основі законів природи та лежить в основі їх поведінки, виробленню навичок діяти за законами природи. Тому зміни, які відбуваються в сучасній освіті, висувають значно вищі вимоги до професійної підготовки вчителя, зокрема вчителя біології, а це стосується в першу чергу студентів, майбутніх фахівців. Науковці вважають, що існує певна розбіжність між: потребою суспільства в залученні студентів до основ наукового світогляду і нездатністю сучасної вищої школи задовольнити цю потребу досить ефективно; наявністю реальних можливостей освітньо-виховного процесу вузу у формуванні наукового світогляду майбутніх фахівців та не розробленими педагогічними умовами їх реалізації [3].

Тому, зміни в системі розвитку вищої освіти перебувають нового перегляду основних педагогічних установок, які визначають основу та зміст формування наукового світогляду та важливі життєві цінності, з яких формується життєва позиція майбутніх спеціалістів. Тому, в системі вищої освіти здійснюється перегляд основних педагогічних установок, що визначають зміст та основу формування наукового світогляду та певної життєвої позиції майбутнього фахівця, який володіє високими професійними знаннями, вміннями сформованими навичками, які відповідають вимогам розвитку сучасного суспільства. Від завдань, змісту та технологій навчального процесу кожного ВНЗ залежить якість підготовки студента. Саме тому, науковці зазначають, що одним із важливих основ сучасної освіти є єдність методологічних і спеціальних знань, як засобу формування наукової картини світу, світоглядних позицій у майбутніх фахівців. Сприйняття студентами навколишнього світу стимулює впровадження в навчальний процес нових технологій, структуризації навчальної діяльності на основі системо-структурного і особистісно-діяльнісного підходів. Виходячи з

визначення, що світогляд є системою наукових, політичних, філософських, правових, естетичних, моральних понять, поглядів і переконань, які визначають ставлення людини до себе і навколишнього середовища, кожен навчальний предмет повинен бути складовою частиною єдиного цілого у формуванні наукового світогляду, який повинен синтезувати та включати інтелектуальні знання, погляди, світоглядні переконання та принципи. Як визначають провідні педагоги, великі можливості формування наукового світогляду закладено в самому навчальному процесі. Кожна навчальна дисципліна вивчає закономірності явищ певної галузі об'єктивного світу і, відповідно, кожний навчальний предмет робить свій внесок у формування наукового світогляду. Предмети природничого циклу сприяють формуванню системи понять про явища і процеси природи, про її закономірності, виховують активне перетворювальне ставлення до природи. Під час вивчення гуманітарних суспільних дисциплін відбувається ознайомлення з етапами розвитку людських цивілізацій, сутністю явищ, що в них відбувалися, формується певна система знань, яка входить в основу світогляду. Базуючись на тому, що саме знання є основним структурним елементом та інформаційним підґрунтям наукового світогляду. С.Кримський підкреслює, що знання виступають активним відтворенням і продовженням об'єктивного світу у формах практичної діяльності й творчої свідомості, які функціонують за нормами та ідеалами культури певної соціально-історичної епохи. Відображення дійсності у формах знання виступає як підсумок чи висновок в історії пізнання світу і визначаються у певній категоріальній системі знань [2]. Оволодіння знаннями – найважливіший шлях формування наукового світогляду майбутніх фахівців, зорієнтовані на перетворення знань у переконання, в активну життєву позицію особистості.

Навчально-пізнавальна діяльність студентів є необхідною умовою формування їх світоглядних знань. Як зазначає Л.Корміна світоглядні знання повинні виконувати такі функції: освітньо-пізнавальну, яка забезпечує формування у свідомості студентів сучасної наукової картини світу;

визначально-детермінувальну, що зумовлює спрямованість світогляду суб'єкта, визначає відповідність світоглядних знань інтересам особистості, її життєвому самовизначенню; регулятивно-коректувальну, що полягає в регулюванні теоретичного ставлення людини до світу, сприяє формуванню цілісної та стійкої життєвої позиції особистості; навчально-стимулювальну, яка сприяє інтелектуальній активності студента, мобілізації його творчих сил; інтегративну, що забезпечує синтез світоглядних тверджень конкретних наук та навчальних предметів, сприяє засвоєнню знань як системи на основі провідних світоглядних та загальнонаукових ідей; діагностично-пригносичну, яка забезпечує глибоке розуміння, усвідомлення сутності й взаємозв'язку явищ дійсності та можливість передбачення тенденцій їх розвитку; трансформаційну, що сприяє перетворенню знань у внутрішні переконання і принципи особистого життя та діяльності; оціночно-критеріальну, яка полягає в оцінці спрямованості світоглядної орієнтації інших суб'єктів, здатності людини вести аргументовану полеміку, відстоювати свої переконання; виховну, яка сприяє формуванню гуманістично-орієнтованих знань, поглядів студента; соціально-адаптивну, що орієнтує на гармонійне узгодження соціальних, групових та особистісних поглядів, інтересів, запитів; та розвивальну [1, с.24].

В основі світогляду лежать такі складові, як наукові знання, пізнання, пізнавальний інтерес. Ці складові є мотивом учіння студента, основним напрямом спрямованості особистості майбутнього фахівця і повинні лежати в основі його навчально-пізнавальної діяльності. В свою чергу, навчально-пізнавальна діяльність студентів, як умова формування наукового світогляду, повинна стимулювати структурування навчальної діяльності на основі особистісно-діяльнісного та системно-структурного підходів, а також впровадження в навчальний процес нових навчальних технологій.

Література

1. Л.І. Корміна. Формування науково-орієнтованих світоглядних знань студентів // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки / Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – № 7 : Педагогічні науки. – С. 23-27. – ISSN 1729-360X.

2. С.Б. Кримський. Місце пізнання в багатоманітності форм освоєння світу // Філософсько-антропологічні читання'98. - К., 1999. - С. 53-64.

3. В. С. Лук'янець. Фундаментальна наука і науковий світогляд у перспективі ХХІ сторіччя // Філософська думка. - 2006. - № 3. С. 3-25.